

14 วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

วัดมหาธาตุ เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกฝ่ายมหานิกาย ชั้นวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เขตพระนคร เดิมเรียกกันว่า “วัดสลัก” ต่อมาเปลี่ยนชื่ออีก 4 ครั้ง ในที่สุดผู้คนเรียกว่า “วัดมหาธาตุ” เป็นวัดที่รัชกาลที่ 1 และวังหน้าร่วมสร้างมาด้วยกัน ปัจจุบันเป็นวัดที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษาพระพุทธศาสนา ด้วยเป็นมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย³³

ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระบรมเจ้ามหาสุรสิงหนาท โปรตให้สถาปนาวัดสลักในคราวเดียวกันนี้ ด้วยที่พระองค์ทรงตั้งใจโดยปฏิญาณไว้เมื่อผ่านวัดสลัก ครั้งนั้นท้าวพม่า ว่าถ้าวรอกจากทัพพม่าไปได้จะทะนุบำรุงวัดนี้ให้รุ่งเรือง ซึ่งในการสถาปนาครั้งนี้ทรงขนานนามไว้ว่า “วัดนิพพานาราม” ปี พ.ศ.2332 ประทานนามวัดนิพพานารามใหม่ว่า “วัดพระศรีสรรเพชญ์” ใน พ.ศ. 2436 โปรตให้มีการสอบไล่พระปริยัติธรรมขึ้นในวัดพระศรีสรรเพชญ์ โดยสมเด็จพระสังฆราช (ศุข) ทรงเป็นประธาน และเพื่อให้ถูกต้องตามประเพณีที่ว่าในราชธานีจะต้องมีวัดสำคัญ ๓ วัด คือ วัดมหาธาตุ วัดราชประดิษฐา และวัดราชวรบุรี และว่าวัดมหาธาตุต้องเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช รัชกาลที่ 1 ทรงเปลี่ยนชื่อ “วัดพระศรีสรรเพชญ์” เป็น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร เรียกสั้น ๆ ว่า “วัดมหาธาตุ” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงขึ้น 2 แห่ง คือ “มหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นที่เฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระชนกนาถพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ “มหาธาตุวิทยาลัย” ตั้งเป็นที่เล่าเรียนของพระสงฆ์ขึ้นในวัด ซึ่งได้ทรงพระราชทานนามว่า “มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย” ใน พ.ศ.2439 และโปรดให้มีการปฏิสังขรณ์วัดมหาธาตุแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2443 และพระราชทานนามว่า “วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์”

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม แผนผังวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นวัดที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส โดยภายในเขตพุทธาวาสจะประกอบไปด้วย พระอุโบสถ และพระวิหาร พระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูนหลังคาทรงไทยชั้นเดียว ชุ่มบานประตูหน้าต่างเป็นไม้ทาสีดำ ปัจจุบันไม่ปรากฏลวดลายใด ๆ นอกจากศิลปกรรมสำคัญดังกล่าวแล้ว บริเวณสังฆาวาสของวัดมหาธาตุฯ มีกุฏิสงฆ์ก่อด้วยปูนรูปทรงเป็นแบบกุฏิเก่า ๆ แต่ในปัจจุบันได้ถูกต่อเติมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย

จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ไม่พบงานศิลปะประดิษฐ์จากงานศิลปะไทยที่ใช้ประดับตกแต่งภายในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เนื่องจากวัดดังกล่าวทำหน้าที่ของวัดแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาสำหรับพระภิกษุผ่านมหานิกายอีกด้วย

³³ สุพรรณิ. 2554. ตามรอยประวัติศาสตร์เกาะรัตนโกสินทร์. หน้า 169.

ภาพที่ 170 ภายในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
(ที่มา : ถ่ายเมื่อ 27 กรกฎาคม 2555)